

Інна ЛИТВИН,
практичний психолог

Тамара ЗАМЕДЯНСЬКА,
вихователь-методист

Практичний психолог: Дитячий садок, №5/2015

Ключові слова:

адаптація; полегшення адаптації; просвітницька робота серед батьків дітей-новачків; зустріч із батьками дітей, які не відвідують дитсадок; батьківські збори

Вступ дитини до дитячого садка — найперші радикальні зміни в її усталеному житті. Щоб ці зміни якомога менше позначилися на здоров'ї дитини, її емоційному благополуччі — насамперед варто працювати з батьками новачків. Як організувати таку роботу? Коли її найліпше розпочати? Розглянемо один з можливих варіантів організації психологічної просвіти батьків майбутніх вихованців дитячого садка

Розпочинаємо процес адаптації з думкою про дитину

На жаль, у нашій країні не навчають бути батьками. Однак саме ці знання є найважливішими й найнеобхіднішими для подружжя. Вони дають змогу жінці й чоловікові народити й виростити здорових і щасливих дітей.

Зазвичай перші думки щодо вступу їхньої дитини до дитячого садка у молодих батьків виникають на порозі дошкільного закладу. Та й то лише з позиції вказування педагогічному колективу на їхні обов'язки. Самі ж батьки **рідко дослухаються до рекомендацій** або навіть прохань вихователів групи чи практичного психолога. Подекуди навіть можна почути батьківські заяви на кшталт: «Ми вам дитину привели, от ви й займайтеся» або «Хто з нас педагог? Ви! От самі й вирішуйте проблеми».

Проте батьківська позиція уникання (ми свідомо не говоримо про байдужість батьків до переживань дитини, бо віримо в те, що це неможливо) не йде на користь дитині. Адже потреба бути прийнятою є базовою потребою дитини — такою, що визначає не лише благополуччя, а й життєздатність дитини.

Подібні обставини, повторюючись із року в рік, спонукали нас, насамперед, **переорієнтувати просвітницьку роботу** з батьків новачків на батьків, які ще тільки роздумують над тим, чи віддавати дитину до дитячого садка.

Із цією метою ми вдалися до пошуку форми та змістового наповнення роботи, яка задовольняла б потреби нової аудиторії — батьків, діти яких не відвідують дитячий садок. Дійшли висновку, що проводити цю роботу доцільно у формі безпосередньої зустрічі (батьківських зборів) із батьками потенційних вихованців. Тож розглянемо особливості підготовки й проведення такого заходу.

Головна ідея заходу

Нині батьки здебільшого скептично ставляться до заходів просвітницького чи навчально-розвивального спрямування. Частково це можна пояснити вільним доступом до інформації в інтернеті. Проте батькам складно читати наукову літературу, що висвітлює питання виховання та розвитку дитини у різні вікові періоди дошкільного дитинства. Тож вони віддають перевагу популярній літературі. Однак **наскільки така література є науково відповідною** — питання відкрите. До того ж батьки читають саме ту інтернет-сторінку, яка була відкрита за їх запитом. Тож здебільшого виокремлюють відповідь на своє запитання без аналізування причин виникнення проблеми та профілактики можливих негативних наслідків.

Окрім «студіювання» інтернету, батькам легше і простіше обговорити ту чи ту проблему у вихованні своєї дитини із сусідами, друзями, знайомими тощо.

Варто врахувати також і специфіку аудиторії — батьки, діти яких ще не відвідують дитячий садок. Тобто педагогічний колектив ще має здобути свій авторитет.

Однак є **тема, яка завжди актуальна** для кожних матері і батька. Це питання здоров'я дитини. Тож провідною ідеєю заходу, який доцільно проводити в дошкільному закладі задля інформування батьків щодо особливостей адаптування дитини до дитячого садка, має бути саме **турбота про здоров'я дитини**. І саме така ідея має прозвучати в усіх супутніх матеріалах, наприклад в оголошенні про захід. Та й під час зустрічі теза про плекання здоров'я дитини має бути головною у виступах, репліках чи коментарях усіх працівників дитячого садка. Саме думками щодо збереження здоров'я дітей мають поділитися з батьками педагогічні працівники.

Наведемо приклад розмови мами із завідувачем дошкільного закладу.

Мама (М): Це неподобство! Мою дитину вже вдруге не прийняли вихователі. Чи Ви на них зовсім впливу не маєте?

Завідувач (З): Прошу, поясніть ситуацію докладно.

М: Спершу мені наказали прийти за півтори години, аби забрати дитину. Але це неможливо — я фізично не змогла б встигнути приїхати за півтори години, тож була змушена забрати сина із собою. А сьогодні мені повідомили, що за перші два дні тижня до групи вже прийшло двоє новачків, тож нам ліпше прийти наступного тижня. А наступного тижня я вже маю йти на роботу.

З: Я розумію Ваше незадоволення, але Вашого поспіху зрозуміти не можу. Адже Вашому сину 2 роки, тож до дитячого садка він ходитиме чотири роки. Отже, питання здоров'я дитини має турбувати Вас найбільше, бо складнощі під час адаптування до дитячого садка, матимуть вплив не просто на настрій сина, його бажання йти до групи, а й можуть позначитися на здоров'ї дитини. Уявіть, до групи, де вже є дванадцять малюків, прийшло двоє новеньких. Вихователь має так організувати життя в групі, аби його уваги було вдосталь і тим малюкам, які вже дещо призвичаїлись до дитячого садка, і тим, хто лише вперше прийшов до групи. Тож рекомендація вихователів щодо того, коли ліпше розпочати відвідання дитсадка, є, передусім, турботою про здоров'я Вашої дитини. Саме в час найщільнішого приходу новачків до групи і вихователь-методист дошкільного закладу, і практичний психолог допомагають вихователям, аби не ускладнювати життя дітей у групі, не перевантажувати їхню емоційну сферу. Ваш хлопчик, прийшовши до групи, де плачуть інші малюки, навряд чи захоче там залишитися. Я розумію, що у Вас обмаль часу, але ми з Вами дорослі, і саме нашим завданням є турбуватися про здоров'я дитини. Тож ми чекаємо Вас із дитиною наступного вівторка. Приводьте сина зранку на півтори–дві години.

Мама після такої розмови залишилася незадоволеною і пішла розгніваною. Однак сина привела у рекомендований час і надалі виконувала всі рекомендації педагогів, що значно полегшило адаптування хлопчика.

Зауважимо, що акцентування уваги саме на турботі про здоров'я дитини дасть змогу значно **підвищити мотивацію батьків** до сприймання інформації щодо особливостей входження їхнього малюка у дитячу групу, а також налаштує їх на активну співпрацю з вихователями групи та практичним психологом.

Організуємо зустріч із батьками потенційних новачків

Аби зустріч з батьками майбутніх новачків мала позитивні результати для подальшої ефективної взаємодії сімей і педагогічних працівників, варто **врахувати кілька організаційних моментів**.

Передусім педагогічному колективу необхідно відповісти на кілька запитань, зокрема:

- із якою метою проводимо зустріч, чого ми хочемо досягти;
- яка форма проведення буде оптимальною для такого заходу;
- як поширюватимемо інформацію про захід;
- який час та дата проведення будуть доцільними.

Мета й завдання

Одразу варто зауважити, що мету й завдання заходу слід формулювати, так би мовити, для внутрішнього використання. Тобто їх не треба афішувати, озвучувати батькам. Із заходу батьки мають піти з упевненістю: «Педагоги дитячого садка турбуються про здоров'я моєї дитини». Однак мету й завдання заходу обов'язково необхідно сформулювати, аби чітко вибудувати його структуру та й власне розуміти: «Куди ми йдемо».

Отже, метою просвітницького заходу є **підвищення психолого-педагогічної культури** батьків майбутніх новачків щодо питань входження малюків до дитячого садка. Серед завдань варто виокремити, зокрема, такі:

- надати інформацію про явище адаптації та її загальні особливості у дітей раннього віку (за потреби можна говорити про дітей дошкільного чи старшого дошкільного віку);
- сприяти розумінню батьками того факту, що входження дитини до дитячого садка є першою вагомою зміною у її житті, а тому апріорі не може завершитися впродовж одного дня;
- розкрити чинники, які визначають ступінь легкості/складності адаптування дитини; показати значення самостійності дитини під час адаптування до нових умов; пояснити роль та завдання батьків щодо полегшення процесу адаптації малюка до дитячого садка;
- ознайомити із загальними правилами оптимальної організації адаптування дитини;
- сформулювати у батьків упевненість, що здоров'я дитини не можна ставити в залежність від зовнішніх умов — обставини треба змінювати на користь дитині.

Форма проведення

Із-поміж розмаїття форм роботи з батьками у дитячому садку батьківські збори є чи не найтрадиційнішою. Однак, обираючи форму роботи, варто **враховувати кілька аспектів**, зокрема:

- завдання, заплановані для розв'язання під час зустрічі;
- аудиторія;
- форма організації спілкування, зокрема можливість учасників ставити запитання організаторам;
- можливість долучення до розмови інших фахівців.

Тож саме форма **батьківських зборів** є найприйнятнішою. Також вона дає змогу об'єднати абсолютно різнорідну аудиторію батьків — учасників заходу.

Поширення інформації про захід

Здебільшого у працівників дитячого садка не виникає запитань щодо того, як донести ту чи ту інформацію до батьків. Однак у нашому випадку ми прагнемо запросити на зустріч якомога більше батьків, діти яких ще не відвідують дитячий садок. Тому важливо, щоб інформація про захід мала широке коло поширення. Зокрема, доцільно **скористатися такими способами** поширення інформації:

- розмістити оголошення на сайті чи інтернет-сторінці дошкільного закладу, на сторінках дошкільного закладу в соціальних мережах;

Окрім цього, **доцільно скористатися і традиційними** для дитячого садка способами поширення інформації серед батьківської аудиторії, як-от:

- розмістити оголошення на інформаційному стенді дошкільного закладу чи в батьківських групах;
- виготовити й роздати батькам буклети з інформацією про запланований захід тощо.

Час та дата проведення

Організуюючи такий захід, варто зрозуміти, що обрати час та дату проведення, яка влаштувала б усіх учасників, неможливо. Тож **доцільно чітко вказати час, дату, а також адресу проведення заходу** в тексті оголошення та посприяти щонайширшому поширенню цієї інформації.

Обмінюємося інформацією

У межах участі в заході батьки **отримують значний обсяг інформації**, зокрема щодо того, як:

- підготувати себе й дитину до вступу до дитячого садка;
- організувати перше знайомство дитини з дитячим садком;
- познайомити дитину з вихователем та однолітками;
- запобігти складнощам адаптації, врахувавши індивідуальні особливості дитини;
- при звичаїти дитину до денного сну в дитячому садку та організувати її харчування так, щоб це не загострило проблему звичаєння дитини до нових умов;
- запобігти хворобам дитини під час адаптації.

Однак такий обсяг вперше сприйнятої інформації складно одразу усвідомити будь-якій людині. Тому варто підготувати для кожного з батьків **роздатковий матеріал**. Як засвідчує досвід, роздавати стоси рекомендацій не доцільно, адже зазвичай зі своїми запитаннями чи страхами батьки знову й знову звертатимуться до педагогів дитячого садка. З огляду на це ми розробили пам'ятку для батьків «Ми завжди вам допоможемо» (див. Додаток 1). Функція цієї пам'ятки — допомогти батькам обрати того фахівця, який надасть компетентну й вичерпну відповідь на те чи те їхнє запитання.

Під час зустрічі з батьками надзвичайно важливо отримати **зворотний зв'язок**. Значимим є не лише оцінювання батьками заходу, а й їхні зауваження та пропозиції, адже це сприятиме вдосконаленню роботи з адаптації. Важливо також дізнатися про очікування батьків стосовно вихователів групи, особливостей їхнього спілкування з дітьми, ставлення до них тощо, врахувати думки батьків щодо організації освітнього процесу в групі і дитячому садку. Тож аби отримати таку інформацію від батьків, доцільно запропонувати їм заповнити анкету (див. Додаток 2), яка допоможе вихователям з готовністю прийняти кожного конкретного малюка, від самого початку врахувавши його індивідуальні особливості.

Учасники заходу

Організуючи такий захід, важливо одразу вирішити, кого з батьків необхідно запросити до участі в ньому (межі категорій учасників мають бути чітко визначені в тексті оголошення), та хто з працівників дитячого садка має бути присутнім на зустрічі.

Батьки

Оскільки ми плануємо говорити з батьками про особливості періоду адаптування дитини до умов дитячого садка, інформувати їх про нюанси цього процесу, про те, як побачити і врахувати індивідуальні особливості розвитку їхньої дитини, то на таку зустріч варто запрошувати **батьків, які тільки-но планують привести** свою дитину до дитячого садка.

Звісно, така інформація буде корисною і тим батькам, діти яких вже почали відвідувати дитячий садок. Однак є ймовірність, що в останньому випадку вже не все можна змінити, адже, можливо, той чи той чинник не був врахований у перші дні перебування дитини в дитячому садку. За таких умов можна дещо пом'якшити лише окремі складні моменти адаптації, проте не полегшити її в цілому. Саме тому варто акцентувати увагу на інформуванні батьків, діти яких ще не почали відвідувати дитячий садок. Адже одразу **правильно організований процес входження дитини** в нові умови життя дає змогу зняти більшість гострих питань адаптування і зберегти здоров'я дитини.

Педагогічні працівники

Бажано, аби на заході були присутні всі «ключові фігури» дошкільного закладу, тобто завідувач, вихователь-методист, вихователі груп, які прийматимуть новачків, медична сестра і, звісно, практичний психолог. Відтак на будь-яке запитання, поставлене батьками, відповідь, по-перше, буде надана, по-друге, відповідатиме фахівець.

Проводити зустріч мають одна чи дві особи. Найоптимальніший варіант — це **тандем практичного психолога і вихователя-методиста** дошкільного закладу.

Практичний психолог надає інформацію щодо особливостей вікового розвитку дітей, поведінкових проявів та прагне допомогти батькам «вибудувати» уявлення про те, як організувати процес адаптації з найменшими втратами для здоров'я і розвитку конкретної дитини. Та й аналізування індивідуальних особливостей розвитку крізь призму майбутнього вступу дитини до дитячого садка — це також завдання практичного психолога.

Вихователь-методист має продемонструвати батькам готовність педагогічного колективу прийняти кожну дитину і відкорегувати певні нюанси режиму групи під індивідуальні потреби

конкретної дитини. Крім цього, вихователь-методист має запевнити батьків, що не лише на етапі адаптування, а й надалі педагоги завжди будуть наготові всіляко допомагати їм та їхнім дітям.

Аналізуємо результати проведення зустрічі з батьками

Подібні зустрічі з батьками, які тільки-но планують привести дитину до дитячого садка, ми **проводимо вже не вперше**. Тож маємо певні результати, зокрема:

прогнозований — адаптування дітей до дитячого садка відбувається значно легше і простіше. Адже тепер батьки не залишають дитину на весь день у перший же день відвідання дитячого садка. Батьки вміють підготувати себе до змін у житті дитини, почуваються впевнено, а отже, і малюки менше тривожаться та хвилюються, вони більш підготовлені до змін у житті. А відтак і педагогам легше працювати — простіше побачити кожну дитину, придивитися до її індивідуальних особливостей, прийняти її;

найнеочікуваніший — щоразу аудиторія батьків, так би мовити, молодшає. Якщо на першу таку зустріч прийшли батьки, які вже розмовляли з адміністрацією дошкільного закладу про те, як записати дитину до садка, дехто з них уже приніс документи дитини, то нині на зустрічі приходять батьки немовлят, а подекуди ще вагітні мами, і часто саме вони є найуважнішими слухачами;

найприємніший — нам дякують, до нас дослухаються. Колектив дошкільного закладу здобув авторитет не лише серед батьків дітей, які відвідують наш дитячий садок, — до нас приходять на консультацію і батьки, діти яких відвідують інші дошкільні заклади або взагалі ніколи не відвідували дитячий садок.

Такі результати засвідчують ефективність колись прийнятого рішення — просвітницьку роботу з питань адаптування дітей до дитячого садка варто проводити з батьками, які тільки-но планують привести її туди. А найвищою оцінкою нашої роботи щодо інформування батьків є слова однієї з мам: «Мені показали, як треба любити свою дитину».

Ми завжди вам допоможемо!

Пам'ятка для батьків у разі виникнення запитань
під час адаптації дитини до дитячого садка

Посада та ПІБ фахівця	Коло питань, які фахівець допоможе розв'язати
Директорка	організаційні питання щодо вступу дитини до ДНЗ — прийом документів ознайомлення батьків із правилами перебування дитини в ДНЗ оздоровлення дитини влітку та/або час батьківської відпустки
Вихователь-методист	консультування щодо особливостей організації вступу дитини до ДНЗ допомога у створенні індивідуального простору дитини вдома організація розвивального середовища та розвивальних занять вдома
Практичний психолог	консультування щодо вікових особливостей розвитку дитини врахування індивідуальних особливостей та потреб вікового розвитку дитини в побутових ситуаціях, під час навчання та дозвілля консультування щодо вибору іграшок, ігор та розвивальних посібників надання допомоги під час проходження дитиною вікових криз розвитку розвиток вміння бачити світ очима дитини, розуміти її поведінкові реакції надання рекомендацій за результатами анкетування батьків
Медична сестра	ознайомлення із правилами прийому медичних документів для вступу дитини до ДНЗ надання рекомендацій щодо проведення занять з фізкультури та загартування дитини вдома, з огляду на групу здоров'я консультування з питань здоров'я дитини та особливостей харчування отримання інформації щодо щеплення дитини, стану заповнення медичної карти за формою 026/о організація доліковування дитини після хвороби і проведення фізіотерапевтичних процедур — ароматерапії, ультрависокочастотної терапії (УВЧ), інгаляцій, полоскання горла настоями трав, вживання срібної води
Вихователі групи	надання інформації щодо — поведінки дитини в групі та її настрою під час спілкування з однолітками, вихователем, під час режимних моментів надання дитиною переваги тим чи тим видам діяльності активності, ініціативності дитини, рівня самостійності та її проявів забезпечення можливостей для перебування дитини в групі на початковому етапі адаптації — протягом неповного дня із мамою у гнучкому режимі (вільне відвідування, додаткові вихідні тощо) консультування щодо формування навичок самостійності у різних видах діяльності — побутовій, зображувальній, конструкційній тощо
<...>	<...>

Познайомте нас із Вашою дитиною!

Анкета для батьків

- Як звати Вашу дитину? _____
- Як Ви називаєте дитину вдома? _____
- Скільки років Вашій дитині? _____
- Чи святкуєте Ви дату, коли стали татом і мамою? _____
- Чи є у дитини брати чи сестри? _____
- Якщо є — вкажіть, скільки їм років та які стосунки між дітьми _____
- До кого із членів сім'ї дитина найбільш прихильна? _____
- Як дитину забавляє тато? _____
- Як дитину забавляє мама? _____
- Яким іграшкам дитина віддає перевагу? _____
- Кого дитина запрошує до своїх ігор? _____
- Яка гра є для дитини улюбленою? _____
- Хто прибирає іграшки після гри? _____
- Які риси характеру властиві Вашій дитині? _____
- Що дитина вміє робити самостійно? _____

Що дитина робить залюбки? Підкресліть потрібне: прокидається вранці, вмивається, їсть, лягає спати, грається, збирається на прогулянку, інше (допишіть) _____

Який апетит у Вашої дитини? Підкресліть потрібне: добрий, їсть усе, їсть погано і мало, апетит залежить від того, що пропонують, апетит залежить від того, хто годує, інше (допишіть) _____

Як засинає дитина вдома? Підкресліть потрібне: швидко, повільно, сама, з нею поруч має сидіти хтось із дорослих, роздягається перед сном сама, її перевдягають дорослі, по-любляє слухати казки на ніч, інше (допишіть) _____

Розкажіть, як спілкується дитина з дорослими? _____

Як спілкується дитина з однолітками? _____

Як часто дитина хворіє, чи має хронічні захворювання, травми? Якщо має, укажіть які _____

На Вашу думку, на що слід насамперед звертати увагу під час виховання дитини в дитячому садку? Підкресліть: дотримання режиму дня, раціональне харчування, повноцінний сон, достатнє перебування дитини на свіжому повітрі, здорове гігієнічне середовище, сприятлива психологічна атмосфера, наявність спортивних майданчиків та фізкультурного обладнання, проведення загартування, інше (допишіть) _____

Чи потрібна Вам допомога працівників дитячого садка у розв'язанні питань збереження та зміцнення здоров'я Вашої дитини? _____

Складіть словесний портрет вихователя, якому Ви хотіли б довірити свою дитину _____

Анкету заповнювали люблячі батьки:

Мама _____

Тато _____

Щаслива сім'я проживає за адресою _____